

Laxativa

Léčiva podporující odchod stolice. Původně určená k terapii zácpy se stala široce používanou skupinou. Pravděpodobně tento jev souvisí se změnou životosprávy a smýšlení lidí, podle kterého každý „zdravý“ člověk by měl mít pravidelně alespoň 1–3 stolice denně. Fyziologicky však mezi jedinci existují značné rozdíly. Za normální lze považovat počet 3x denně – 3x týdně. Diagnostická je u každého nemocného hlavně změna proti normálnímu rytmu. Nemocného je vždy potřeba poučit o dostatečném přívodu tekutin a vlákniny v potravě + tělesná aktivita. Všeobecně je lepší vyhnout se medikamentózní terapii. Tato naopak musí být zahájena je-li diagnostikována:

1. strangulující stolice (např. pooperačně);
2. hemoroidy – nutno změkčovat stolici;
3. jaterní selhání – redukuje se množství vstřebaných neurotoxických látek;
4. úporná zácpa vyvolaná medikamentózně.

Upozornění – laxativa jsou kontraindikována u mechanické obstrukce střeva. Podle mechanismu účinku je lze rozdělit do několika kategorií:

Kontaktní laxativa

Podle mechanismu účinku to jsou **iritační** nebo **stimulační** laxativa. Jsou vhodné pouze pro krátkodobé podávání. Chronická stimulace vede k atrofii sliznice, distenzi střeva a toleranci – nutí nemocné zvyšovat dávku. Příčinou je poškození slizniční nervové pleteně, které obvykle není plně reverzibilní. Kontraindikací je podání v těhotenství a laktaci.

Ricinový olej Senna

Rostlina obsahující glykosidy, které jsou činností střevní flóry hydrolyzovány na aktivní *sennosid A* a *sennosid B*. Tyto látky zvyšují odpověď střeva na normální stimuly, proto je důležité podávat současně objemová laxativa (která zde působí jako fyziologický stimulus). Pravděpodobně však mají i přímý stimulační vliv na stěnu střeva. Po podání jsou rychle absorbovány a do tlustého střeva se dostávají aktivní sekrecí. Účinek proto nastupuje asi s osmihodinovým zpožděním.

Nežádoucí účinky – kolika a průjem při předávkování. Barví moč do žluta nebo červeně. *Melanosus coli* – benigní pigmentace střevní sliznice způsobená ukládáním antrichinonových pigmentů (uvolněných z léčiva), do sliznice střeva.

Aloe, cascara

Obsahují *emodin* – přirozený alkaloid, který je v tenkém střevě vstřebáván a následně aktivně secernován do lumina tlustého střeva – stimuluje motilitu. Účinek nastupuje se zpožděním 6–8 hodin.

Fenolftalein, bisacodyl, pikosulfát

Chemicky podobné syntetické látky. Výrazná enterohepatální cirkulace prodlužuje jejich účinek a zpožďuje jeho nástup o 10 hodin.

Glycerinové čípky

Uvolnění glycerinu dráždí sliznici rektu. Účinek je prakticky okamžitý.

Objemová laxativa

Hydrofilní koloidy, agar, tragant, methylcelulóza, otruby

Obsahují nestravitelné části ovoce, zeleniny a obilovin. Ve střevě při kontaktu s obsahem bobtnají a vytvoří objemnou gelovitou hmotu, což vede k distenzi střeva a stimulaci motility. Současně vážou organické látky (např. soli žlučových kyselin – eliminace cholesterolu s těla, karcinogenů atd.). Otruby jsou kontraindikovány u glutenové enteropatie.

Glycerinové čípky

Osmotická laxativa

Osmoticky aktivní neresorbovatelné látky – zadržují vodu ve střevě a následnou distenzi střeva a stimulací motility.

Síran hořečnatý, hydroxid hořečnatý, síran sodný

Neabsorbovatelné anorganické soli. U solí obsahujících hořčík do dochází k jeho částečnému vstřebání (jsou kontraindikovány u selhání ledvin) a následnému uvolnění cholecystokininu, což facilituje prokinetický účinek na střevo.

Laktulóza

Syntetický nevstřebatelný disacharid (galaktóza-fruktóza). V tlustém střevě je činností kvasné mikroflóry přeměňován na nevstřebatelné anionty (většinou octovou a mléčnou kyselinu), které udržují vodu v lumen střeva. Současně klesá pH střevního obsahu. Tato vlastnost je výhodná v terapii selhání jater, kde pokles pH inhibuje proliferaci mikroorganismů produkujících amoniak. Kyselé pH prostředí rovněž zabraňuje vstřebání již vzniklého amoniaku a jeho odchod stolicí. Podává se perorálně 1x denně po snídani. Účinek nastupuje do 2–3 dnů.

Sorbitol

Laxativa změkčující stolicí

Měkké emulgující látky– usnadňují pasáž střevem a defekaci.

Minerální oleje (parafinový olej)

Dnes již obsoletní skupina léčiv – jedinou indikací je intoxikace silně lipofilními látkami (benzín, petrolej, organofosfáty) – zabrání jejich absorpci a urychlením pasáže akceleruje eliminaci stolicí.

Laxativa stimulující motilitu

Léčiva přímo stimulující hladkou svalovinu střeva. Využívána hlavně v terapii funkční zácpy na podkladě hypomotility a náhle vzniklých poruch pasáže (paralytických – např. pooperační paréza)

Metoclopramid, alizaprid, domperidon, cisaprid

Prokinetika používaná v terapii poruch pasáže v oblasti žaludku.

Distigmin, neostigmin, pyridostigmin

Inhibitory cholinesterázy. Indikovány v terapii a profylaxi pooperační atonie střev

Naloxon

V terapii zácpy provázející nadprodukcí endorfinů.

Yohimbin

Odkazy

Související články

- Zácpa
- Průjem

Externí odkazy

- Laxativa (česká wikipedie)
- Laxative (anglická wikipedie)

Použitá literatura

- MARTÍNKOVÁ, Jiřina, Stanislav MIČUDA a Jolana ČERMÁKOVÁ. *Vybrané kapitoly z klinické farmakologie pro bakalářské studium : Terapie peptického vředu, zvracení, zácpy a průjmu* [online]. ©2001. [cit. 2010-07-16]. <<https://www.lfhk.cuni.cz/farmakol/predn/bak/kapitoly/git-bak.doc/>>.